

การศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มไทยทรงดำจังหวัดนครปฐม เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบ เครื่องแต่งกาย

Study of Tai Song Dum Cultural Identity in Nakhon Pathom Province for Applying in Costume Design

สุธาสินี บุรีคำพันธุ์ ธนภรณ์ สุวรรณน้อย

Suthasini Bureekhampun and Tanaporn Suwannoi

ภาควิชาครุศาสตร์สถาปัตยกรรมและการออกแบบ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

Department of Architectural and Design Education, Faculty of Industrial Education and Technology

King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang

Received : September 12, 2019 ; Revised : October 4, 2019 ; Accepted : October 10, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มไทยทรงดำ 2) เพื่อวิเคราะห์และออกแบบเครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มผู้บริโภค ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มผู้ผลิตผ้าไทยทรงดำจำนวน 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ จำนวน 3 คน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง และกลุ่มตัวอย่างเพื่อประเมินความพึงพอใจ จำนวน 33 คน โดยแยกเป็น กลุ่มผู้ผลิตผ้าไทยทรงดำจำนวน 3 คน และกลุ่มสตรีในวัยทำงานอายุ 30-40 ปี จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกลุ่มไทยทรงดำ สามารถแบ่งได้เป็นที่อยู่อาศัย ภาษา เครื่องแต่งกาย อาหาร ความเชื่อ ประเพณี และพิธีกรรม การวิเคราะห์ อัตลักษณ์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกายสามารถนำสีและลวดลายของ พันธุ์พุดขาว สัตว์ เครื่องมือเครื่องใช้ สถานที่ สิ่งของ และลายเบ็ดเตล็ด ซึ่งจากการวิเคราะห์ผู้วิจัยได้เลือกลวดลายดอกมะลิที่เป็นลวดลายหนึ่งที่มีอัตลักษณ์ ที่นำมาประยุกต์ใช้ในเครื่องแต่งกาย เพราะเป็นลายที่สื่อความหมายในทางที่ดี มีความสวยงาม เหมาะสมกับกาลเทศะ ซึ่งปัจจุบันยังมีการใช้ลายดอกมะลิและเป็นลายที่ชาวบ้านนิยมทำกัน เพราะสวยงามและสามารถทำได้ไม่ยาก เครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ ได้ผ่านการประเมินรูปแบบผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบและผลิตเครื่องแต่งกาย และนำรูปแบบเครื่องแต่งกายไปประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 33 คนได้ผลสรุปความพึงพอใจโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.13) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. = 1.05)

คำสำคัญ : ไทยทรงดำ, อัตลักษณ์, วัฒนธรรม, เครื่องแต่งกาย, ประยุกต์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the Tai Song Dum cultural identity 2) to analysis and design the costume from Tai Song Dum identity 3) to assess the satisfaction from customers. Population and sample used in this research are 3 Tai Song Dum persons, 3 specialists of costume design by specific selection methods and 33 persons for satisfaction assessment including 3 Tai Song Dum costume designers and 33 Working Women between 30-40 Years old. The results showed that cultural Identity of Tai Song Dum can divide habitat, Language, costume, food, Beliefs, traditions and rituals. Analysis of identity for applied costume design can used color and pattern of plant animals assessorial and other. Moreover, the Jasmine flower pattern was used to apply in costume because of good meaning, beautiful and appropriate. At present, Jasmine pattern has been still used because its beauty and easy to make it. Costume from Identity of Tai Song Dum was assessed by specialist of Costume designed and the costume designs were assessed the satisfaction from the target group 33 persons. The results of the overall satisfaction were summarized with a high average $\bar{X}$ = 4.13 and standard Deviation S.D. = 1.05

Keywords: Tai Song Dum, Identity, Cultural, Costume, Applied

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เป็นแหล่งรวมหลายชนชาติพันธุ์ แต่ละกลุ่มมีวัฒนธรรมเป็นของตนเองสืบทอดกันมาจากรบรรพบุรุษทางสายเลือดและบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมเดียวกัน เช่น คนไทย คนจีน คนเขมร คนกะเหรี่ยง เป็นต้น ซึ่งกลุ่มไทยทรงดำหรือไทยโซ่ง ก็จัดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งในประเทศไทย ที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำดำและแม่น้ำแดง ปัจจุบันอยู่ในเขตเวียดนามตอนเหนือเชื่อมต่อกับลาวและจีนตอนใต้ (วาสนา อรุณกิจ, 2528, น.2) ไทยทรงดำมีชื่อเดิมเรียกกันว่าไทดำ หรือ “ผู้ไทดำ” (Tai Song Dum) เพราะนิยมสวมเสื้อสีดำล้วน ไทดำกลุ่มนี้ถูกกวาดต้อนเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น คนภาคกลางเรียกกันว่า “ลาวทรงดำ” เพราะเข้าใจว่าเป็นพวกเดียวกับลาวและอพยพเข้ามาพร้อมกับลาวกลุ่มอื่น ๆ นิยมเรียกกันในปัจจุบันกันว่า “ลาวโซ่ง” (สมิตรี ปิตพิพัฒน์ และคณะ, 2521, น.2) ย้ายมาตั้งถิ่นฐานทั่วไปประมาณ 40 จังหวัด เช่น เพชรบุรี พิษณุโลก สุโขทัย กาญจนบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม เป็นต้น (นำพลย์ กิจรักษ์กุล, 2532, น.29) ไทยทรงดำยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้อย่างเหนียวแน่น เช่น ที่อยู่อาศัย ภาษา เครื่องแต่งกาย อาหาร ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม เป็นต้น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกให้เห็นถึงความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ

จังหวัดนครปฐมก็เป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่มีชาวไทยทรงดำอยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก ได้แก่ บ้านหุไผ่ช้างและบ้านเกาะแรด อำเภอบางเลน, บ้านหัวถนน อำเภอดอนตูม, สระสั้มและสระพัฒนา อำเภอกำแพงแสน และบ้านสะแกกราย อำเภอเมือง มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและสืบสานอนุรักษ์ภาษา วัฒนธรรมประเพณีไทยอย่างต่อเนื่อง บ้านจำลองไทยโซ่งที่บ้านสะแกกราย เป็นศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำเปิดให้ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิต การทอผ้าของชาวไทยทรงดำ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหนึ่งในจังหวัดนครปฐมที่น่าสนใจและน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามในปัจจุบันภูมิปัญญาที่แสดงถึงวิถีชีวิตชาวไทยทรงดำนั้น เริ่มจางหายไป การนำผ้าทอพื้นบ้านซึ่งมีเอกลักษณ์ถือเป็นตัวแทนภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยควบคู่กับความงาม ด้านรูปทรง ลวดลาย สีสนและความประณีต จัดเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่สำคัญในการบ่งบอกถึงอัตลักษณ์อันสะท้อนรากฐานแห่งภูมิปัญญาในการพึ่งพาธรรมชาติด้วยการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดตามจินตนาการและจิตวิญญาณ (จรัสพิมพ์ วังเย็น, 2554, น.21) โดยการส่งผ่านอัตลักษณ์สู่เครื่องแต่งกายร่วมสมัย เป็นความหลากหลายที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งชาวไทยทรงดำยังคงเป็นผู้รักษารูปแบบเสื้อผ้าและการแต่งกายแบบเดิมไม่ให้สูญหายไป

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิตผ้าทอไทยทรงดำ (10 พฤศจิกายน 2561) พบว่า ผ้าทอมีความต้องการเป็นจำนวนมากเป็นที่สนใจในกลุ่มผู้บริโภคและนักท่องเที่ยว เพราะมีความสวยงาม มีความประณีต ผ้าทอ 1 ผืน ต้องใช้ระยะเวลาในการทอ 1-3 วัน จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น พบว่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้บริโภคให้ความสนใจ คือผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องแต่งกาย เช่น ผ้าซิ่นลายแดงโม ผ้าขาวม้า ผ้าประจ่าจังหวัด และเครื่องแต่งกายประยุกต์ แต่ผลิตภัณฑ์ประเภทเสื้อผ้าในปัจจุบัน ยังมีไม่หลายรูปแบบ มีสีสันทันให้เลือกน้อยและที่สำคัญที่สุด คือ ขาดแคลนคนทอผ้า เหลือเพียง 1-2 คนเท่านั้นที่ยังทอผ้าแบบดั้งเดิมอยู่

เนื่องจากปัจจุบันเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เป็นปัจจัย 4 ที่สำคัญต่อชีวิต นอกจากใช้สวมใส่เพื่อความอบอุ่นและความสวยงามแล้ว เสื้อผายังช่วยส่งเสริมหรือเปลี่ยนบุคลิกภาพผู้สวมใส่ได้ ดังนั้นจึงควรเลือกเสื้อผ้าให้เหมาะกับตัวเองและถูกกาลเทศะ คนส่วนใหญ่นิยมเครื่องแต่งกายสำเร็จรูปที่ผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น เพราะสะดวกมีให้เลือกหลายแบบและทันสมัย จึงทำให้มีการแข่งขันมากขึ้นในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป ความจำเป็นของการใช้ผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและการผลิตผ้าทอตามวิถีชุมชนน้อยลง (เฟื่องฟูรัตน์ พงษ์วิสินสุข, 2545, น.1)

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความเป็นมาและความสำคัญของอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำมาพิจารณาเพื่อการออกแบบให้ผ้าและศิลปวัฒนธรรมของไทยทรงดำเข้ามาประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกายในปัจจุบัน จากผ้าที่มีจุดเด่น คือลวดลายผ้าทอไทยทรงดำที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งมีรูปแบบและความโดดเด่นแตกต่างกันออกไป นำมาผสมผสานกับรูปแบบเสื้อผ้าให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปได้ โดยออกแบบเพื่อให้ชุดมีความโดดเด่น มีความสวยงามทันสมัย สามารถสวมใส่ในชีวิตประจำวันและสามารถบ่งบอกได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ไทยทรงดำ จึงทำให้เป็นจุดสนใจในการออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทชุดเครื่องแต่งกายสำหรับกลุ่มในช่วงวัยทำงาน เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค นอกจากนี้ยังเป็นการฟื้นฟูวัฒนธรรม สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และส่งเสริมรายได้ของชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็ง สามารถอยู่ได้ด้วยตัวเองเป็นอาชีพที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มไทยทรงดำ
2. เพื่อวิเคราะห์และออกแบบเครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้งานและกลุ่มผู้ผลิตผ้าไทยทรงดำใน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มไทยทรงดำ จังหวัดนครปฐม เพื่อประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มไทยทรงดำ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มไทยทรงดำ เพื่อให้ได้ความรู้ของอัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มไทยทรงดำมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการลงพื้นที่ สอบถามเกี่ยวกับอัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มไทยทรงดำจากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์และผลิตภัณฑ์ไทยทรงดำ จำนวน 3 คน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากประสบการณ์อย่างน้อย 10 ปีขึ้นไป แบ่งเป็น ผู้เชี่ยวชาญด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ จำนวน 1 คน และผู้ผลิตผ้าไทยทรงดำ จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยทรงดำของกลุ่มผ้าทอไทยทรงดำบ้านสะแกราย อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นเครื่องมือที่ใช้ สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับ เรื่องอัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มไทยทรงดำ ซึ่งได้รวบรวมข้อมูลทั้งหมด เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบเครื่องแต่งกายจาก อัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มไทยทรงดำ เพื่อให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูล ดังกล่าวอย่างครบถ้วน

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยทรงดำ และกลุ่มผู้ผลิตผ้าไทยทรงดำ นำข้อมูลมาคัดแยกและจำแนกเพื่อทำการเขียนข้อมูลเป็นเชิงคุณภาพโดยวิธีการเขียนแบบความเรียงเพื่อให้ได้ข้อมูลไปทำการออกแบบเครื่องแต่งกาย

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์และออกแบบเครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลที่ ได้จากการศึกษาค้นคว้า และการสัมภาษณ์ โดยการใช้แบบ สัมภาษณ์เรื่องอัตลักษณ์ไทยทรงดำ มาเป็นข้อมูลในการออกแบบ และดำเนินการสร้างภาพจำลองลงรูปแบบตามแนวคิดในด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ประเภทชุดเครื่องแต่งกาย เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ส่วนการศึกษาข้อมูลด้านปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการลงพื้นที่ สอบถามเรื่องการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายจากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและผลิตเครื่องแต่งกาย จำนวน 3 คน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากประสบการณ์อย่างน้อย 10 ปีขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการออกแบบชุดเครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

ผู้วิจัยใช้แบบประเมินรูปแบบ (Design Evaluate) เพื่อสอบถามความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบ และการผลิตเครื่องแต่งกาย ที่มีต่อแบบร่าง (Idea Development) เครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ จำนวน 2 กลุ่ม (กลุ่มละ 3 ชุด) โดย สร้างข้อคำถามจากกรอบแนวคิดทางด้านการออกแบบเสื้อผ้า ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านสถานภาพทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญ

ตอนที่ 2 แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (พรณี ลีกิจ วัฒนะ, 2553, น. 96)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การสร้างเครื่องมือวิจัย

1) นำข้อมูลที่ทำการศึกษาอัตลักษณ์ไทยทรงดำที่ได้มา วิเคราะห์ สังเคราะห์ จำแนกเพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในการออกแบบ

- 2) นำข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการออกแบบรูปแบบชุดเครื่องแต่งกาย
- 3) นำข้อมูลหลักการออกแบบแฟชั่นและกระบวนการออกแบบมาใช้เพื่อเก็บข้อมูลการ พัฒนารูปแบบชุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำข้อมูลทั้งหมดมาคัดแยก
2. เรียงลำดับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน
3. ใช้รูปแบบการแบบประเมินความคิดเห็นโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบเครื่องแต่งกาย 5 ระดับ
4. วิเคราะห์ผลด้วยค่าสถิติ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้

1. สูตรหาค่าเฉลี่ย

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ $\bar{x}$ คือ ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ คือ ผลรวมของข้อมูลทั้งหมด

n คือ จำนวนข้อมูล

2. สูตรหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$$S.D. = \frac{\sqrt{\sum (x - \bar{x})^2}}{n}$$

เมื่อ S.D. คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

x คือ ข้อมูล ตัวที่ (1,2,3...,n)

$\bar{x}$ คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

n คือ จำนวนของข้อมูลทั้งหมด

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้งานและกลุ่มผลิตผ้าไทยทรงดำ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยคือ

1. กลุ่มผู้ผลิตผ้าไทยทรงดำ จำนวน 3 คน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงเฉพาะ
2. กลุ่มสุภาพสตรี จำนวน 30 คน โดยวิธีการเลือกเฉพาะกลุ่มสตรีวัยทำงานอายุระหว่าง 30-40 ปี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในการประเมินความพึงพอใจ เพื่อให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจที่มีต่อชุดเครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการสอบถาม ความพึงพอใจและความคิดเห็นของกลุ่มผู้ผลิตและกลุ่มสตรีวัยทำงาน ที่มีต่อชุดเครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ โดยการนำชุดเครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำที่สำเร็จรูปแล้วมาเป็นแบบประกอบการประเมินเพื่อให้ทราบว่ากลุ่มตัวอย่างนั้นมีความพึงพอใจต่อรูปแบบชุดเครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ อยู่ในระดับใด ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อชุดเครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ ลักษณะเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (พรณี สิกิจวัณณะ, 2553, น.96)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

การสร้างเครื่องมือวิจัย

- 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง แบบสอบถาม
- 2) นำผลการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มากำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ เพื่อเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม
- 3) สร้างข้อรายการในแบบสอบถามให้ครอบคลุมตามนิยามศัพท์ที่ได้กำหนดไว้

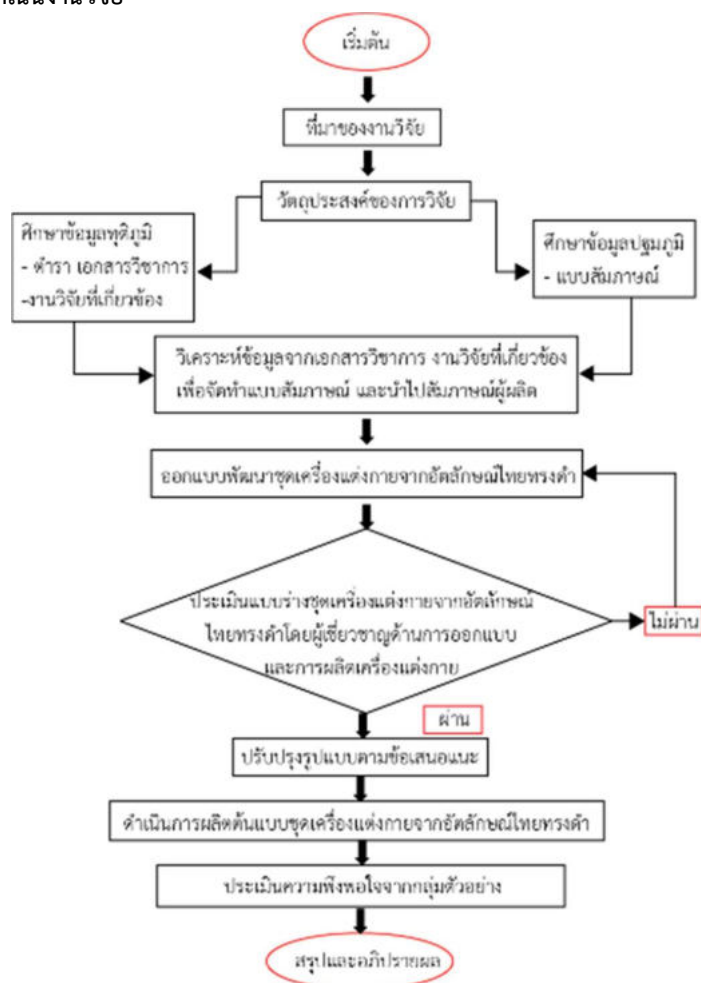
4) จัดพิมพ์แบบสอบถาม (ฉบับร่าง) ตรวจสอบข้อคำถามตามคำนิยามและกรอบการออกแบบเพื่อปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม (Questionnaire) การประเมินความพึงพอใจไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นจึงทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้นำไปสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ในรูปแบบ ข้อมูลเชิงปริมาณต่อไป

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจ (Questionnaire) 5 ระดับ เพื่อทำการประเมินค่าความพึงพอใจในรูปแบบค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือค่าร้อยละ (Percent) ของผู้ตอบแบบสอบถาม การหาค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$) และ การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation S.D.) (พรณี ลีกิจวัฒน์, 2553, น.130)

ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

ภาพที่ 1 แผนผังขั้นตอนการดำเนินงาน

ผลการงานวิจัย

จากการศึกษาอัตลักษณ์กลุ่มวัฒนธรรมไทยทรงดำเพื่อการออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลในส่วนต่าง ๆ เพื่อทำมาสรุปเป็นแนวทางโดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งแบ่งตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มไทยทรงดำ

จากการศึกษาข้อมูล ในการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์วัฒนธรรมกลุ่มไทยทรงดำ จากเอกสาร หนังสือ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

วิเคราะห์ลวดลายไทยทรงดำ

- 1) ลายทอ ผ้าทอของไทยทรงดำมักจะทอเป็นลายขัดธรรมดา ลายทอผ้าชิ้นจะประกอบด้วยหลายลาย เช่น ลายตาหมู ลายตาเกิบหรือลายตาคุ ลายก้างกาง หรือตาฮั่ว และลายประ
- 2) ลายปัก หรือลายแขว่ เป็นการปักโดยใช้เส้นด้าย หรือไหมปักแบบผ้าเดียว และปักแบบสองหน้าเหมือนกัน ลายที่ปักจะเป็นลายรูปทรงเรขาคณิต คล้ายผ้าทอของอีสาน ในการทาลวดลายหน้าหมอน ผ้าเปียว (ผ้าสบ) ลวดลายประกอบด้วยเสื้อฮี ได้แก่ ลวดลายขอกูด ลายดอกเต้า (ลายดอกน้ำเต้า) และลายดอกผักแว่น
- 3) ลายปะผ้า เป็นลวดลายที่นิยมกันมาก เป็นลวดลายที่ใช้ทำหน้าหมอน ลายเสื้อฮี ลายกระเป๋าคาดเอวผู้ชายและลายตกแต่งขอบมุ้งสำหรับพิธีแต่งงาน

ตารางที่ 1 ตารางวิเคราะห์ข้อมูลแบบสามเส้า

ลำดับ	เอกสาร	พื้นที่	ผู้วิจัย
1	วัฒนธรรม กลุ่มไทยทรงดำหรือไทยโซ่ง จัดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งในประเทศไทย มีชื่อเดิมเรียกกันว่าไทดำ หรือ “ผู้ไทดำ”(Tai Song Dum) ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้อย่างเหนียวแน่น เช่น ที่อยู่อาศัย ภาษา เครื่องแต่งกาย อาหาร ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม เป็นต้น	จากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ไทยทรงดำมี วัฒนธรรม ประเพณีเป็นของตนเอง เช่น พิธีเสนเฮือน คือ การเซ่นผีเรือนของชาวไทยทรงดำ	ผลจากการศึกษาวัฒนธรรมไทยทรงดำ แตกต่างไปจากกลุ่มอื่น เพราะมี ประเพณี ความเชื่อ ที่ปฏิบัติต่อกันมา ยาวนาน เช่น ความเชื่อเรื่องดวง วิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว
2	การแต่งกาย นิยมสวมเสื้อสีดำล้วนชาวไทยทรงดำจะใส่เสื้อผ้าปักตามสภาพท้องถิ่นแต่เวลาที่มิพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ยึดถือปฏิบัติกันมานั้น จะต้องใส่เสื้อผ้าตามแต่ละพิธีกรรม	จากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ การแต่งกายด้วยผ้าชิ้นลายแตงโม ผ้าพื้นสีดำ ลายเรียกว่า ขลิบ สีฟ้า สีขาว	ผลจากการศึกษา ชาวไทยทรงดำ มักสวมใส่ชุด ในในงานประเพณี พิธีงาน แคนในเดือนเมษายน เสนเรือน งานแต่ง และงานศพเท่านั้น
3	ลวดลาย ลวดลายบนผ้าทอของชาวไทยทรงดำ สื่อความหมายที่เป็นคติความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีมีลักษณะที่มาของลายต่าง ๆ แบ่งเป็น 6 ประเภท 1) ลายพันธุ์พฤกษา 2) ลายสัตว์ 3) ลายเครื่องมือเครื่องใช้ 4) ลายของสถานที่และสิ่งของ 5) ลายเบ็ดเตล็ด 6) ลายปัจจุบัน	จากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ ลวดลายที่มีในปัจจุบัน คือ ลายแตงโม ลายดอกมะลิ ลายดอกแปด และได้รับการส่งเสริมทางจังหวัด นครปฐม คือ ลายก้านขด ลายทวารวดี ลายหัวใจ ลายกวาง แต่เป็นลายที่ค่อนข้างยาก ใช้เวลาในการทอนาน	ผลจากการศึกษา ลวดลายที่ทำให้รู้ว่าเป็นไทยทรงดำ คือ ลายแตงโม แต่ไม่นำมาใช้เพราะสื่อถึงการพลัดพรากจากกัน
4	สี สีของเสื้อผ้าคือ สีดำหรือสีครามเข้ม สีย้อมผ้าของชาวไทยทรงดำมี 6 สี คือ สีครามเข้ม สีเหลือง สีส้ม สีเขียว สีแดงหรือสีแดงเลือดหมู และสีขาว	สีหลัก คือ สีดำ ดอกหน้าหมอนมี สีแดง สีเหลือง สีเขียว และสีขาว	ผลจากการศึกษา ในปัจจุบันสีหลักคือ สีดำ และสีของลวดลายมีสีสันฉูดฉาด คือ แดง เหลือง เขียว ขาว และมีการนำสีอื่นมาใช้ เพื่อเพิ่มความหลากหลาย

จากตารางที่ 1 การศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ไทยทรงดำ ผู้วิจัยได้เลือกลายที่นำมาใช้ คือ ลายดอกมะลิ สีที่ได้คือ สีแดง สี ส้ม สีเขียว และสีขาว สาเหตุที่นำมาใช้ เพราะเป็นลายที่สื่อความหมายในทางที่ดี โดยชาวไทยทรงดำมีความเชื่อว่า ลักษณะของดอกมะลิเปรียบเหมือนผู้หญิง 4 วัย วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา เหมือนลักษณะการเจริญเติบโตของดอกมะลิจากตูม แรกแย้ม บานเต็มที่ และแห้งร่วงลงพื้นดิน จึงให้ตระหนักถึงคุณค่าของลูกผ้าหญิงที่ไม่ประพฤตินอกกลุ่มนอกลู่นอกทาง และแสดง

ถึงอัตลักษณ์ไทยทรงดำ ซึ่งมีความสวยงาม เหมาะสมกับกาลเทศะ รวมถึงการนำมาประยุกต์ใช้ในเครื่องแต่งกาย ซึ่งปัจจุบันยังคงมีการใช้ลายดอกมะลิอยู่ และเป็นลายที่ชาวบ้านนิยมทำกัน เพราะเป็นลายที่สวยงามและสามารถทำได้ไม่ยาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์และออกแบบเครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ

ในกระบวนการออกแบบผู้วิจัยได้ออกแบบออกเป็น 2 ส่วนคือ เครื่องแต่งกายและตราสินค้าเพื่อสร้างการจดจำให้แก่ผลิตภัณฑ์

การออกแบบเครื่องแต่งกาย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มาใช้ในการร่างแบบร่าง (Idea Sketch) จำนวน 15 รูปแบบ (รูปแบบละ 5 ชุด) จัดทำแบบประเมินรูปแบบ เพื่อผู้เชี่ยวชาญทางด้านการออกแบบและการผลิต เครื่องแต่งกายจำนวน 3 ท่าน ทำการประเมินรูปแบบชุดสุภาพสตรีจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำทั้ง 5 ด้านคือ 1. การสวมใส่ สะดวกสบาย 2. มีความสวยงาม ทันสมัย 3. ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว 4. มีความสุภาพ ถูกกาลเทศะ 5. การสร้างเกียรติแก่ผู้สวมใส่

Idea Sketch 1

Idea Sketch 2

Idea Sketch 3

ภาพที่ 2 แสดงการร่างแบบความคิดเบื้องต้น (Idea Sketch)

เมื่อทำการคัดเลือกแบบ ผู้วิจัยได้นำแบบที่คัดเลือกมาเขียนการพัฒนาแบบร่างจำนวน 4 ชุด ในแต่ละชุดประกอบด้วยแบบร่างชุดละ 5 แบบ

Idea Development 1

Idea Development 2

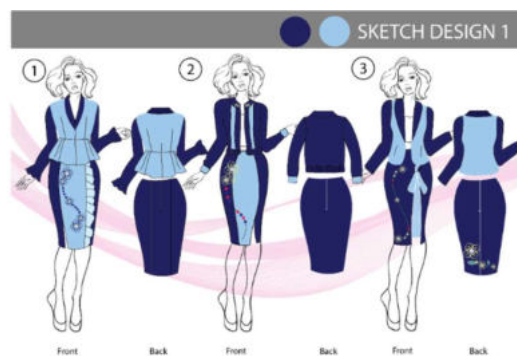
Idea Development 3

Idea Development 4

ภาพที่ 3 แสดงแบบร่างที่ทำการพัฒนา

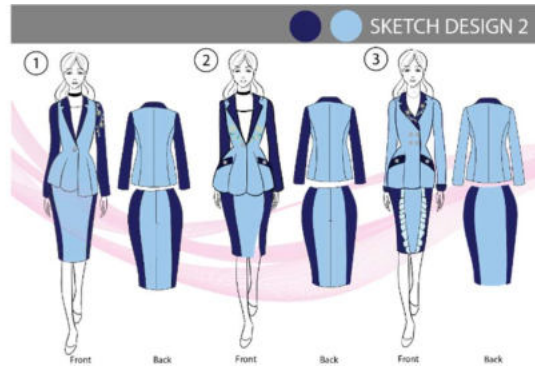
เมื่อพัฒนาแบบร่างแล้วและทำการคัดเลือกรูปแบบเพื่อนำไปทำแบบร่างขั้นตอนสุดท้ายเพื่อนำแบบให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน

ภาพที่ 4 แบบร่างชุดที่ 1 (Sketch Design 1)

ผลการประเมินรูปแบบเครื่องแต่งกายสุภาพสตรีจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำชุดที่ 1 จำนวนผู้เชี่ยวชาญประเมินทั้งหมด 3 ท่าน ได้ให้คะแนนการประเมินโดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน โดยแบบที่ 2 ได้คะแนนมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยรวมคือ ($\bar{X}$ =3.93) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ (S.D.=0.23) ข้อประเมินในด้านการสวมใส่สะดวกสบาย ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และการสร้างเกียรติแก่ผู้สวมใส่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ($\bar{X}$ =4.00)

ภาพที่ 5 แบบร่างชุดที่ 2 (Sketch Design 2)

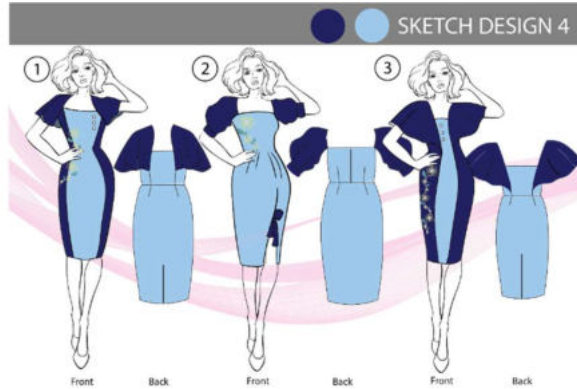
ผลการประเมินรูปแบบเครื่องแต่งกายสุภาพสตรีจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำชุดที่ 2 จำนวนผู้เชี่ยวชาญประเมินทั้งหมด 3 ท่าน ได้ให้คะแนนการประเมินโดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน โดยแบบที่ 2 ได้คะแนนมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยรวมคือ ($\bar{X}$ =4.07) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ (S.D.=0.35) ข้อประเมินในด้านการสวมใส่สะดวกสบาย และการสร้างเกียรติแก่ผู้สวมใส่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ($\bar{X}$ =4.33)

ภาพที่ 6 แบบร่างชุดที่ 3 (Sketch Design 3)

ผลการประเมินรูปแบบเครื่องแต่งกายสุภาพสตรีจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำชุดที่ 3 จำนวนผู้เชี่ยวชาญประเมินทั้งหมด 3 ท่าน ได้ให้คะแนนการประเมินโดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน โดยแบบที่ 2 ได้คะแนนมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยรวมคือ ($\bar{X}$ =4.27) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ (S.D.=0.35) ข้อประเมินในด้านการสวมใส่สะดวกสบาย มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ($\bar{X}$ =4.67) ความสวยงาม ทันสมัย และการสร้างเกียรติแก่ผู้สวมใส่มีคะแนนเฉลี่ยรองลงมาคือ ($\bar{X}$ =4.33)

ภาพที่ 7 แบบร่างชุดที่ 4 (Sketch Design 4)

ผลการประเมินรูปแบบเครื่องแต่งกายสุภาพสตรีจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำชุดที่ 4 จำนวนผู้เชี่ยวชาญประเมินทั้งหมด 3 ท่าน ได้ให้คะแนนการประเมินโดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน โดยแบบที่ 3 ได้คะแนนมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยรวมคือ ($\bar{X}=3.93$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ ($S.D.=0.23$) ข้อประเมินในด้านความสุภาพ ถูกกาลเทศะ และ การสร้างเกียรติแก่ผู้สวมใส่ มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดคือ ($\bar{X}=4.33$)

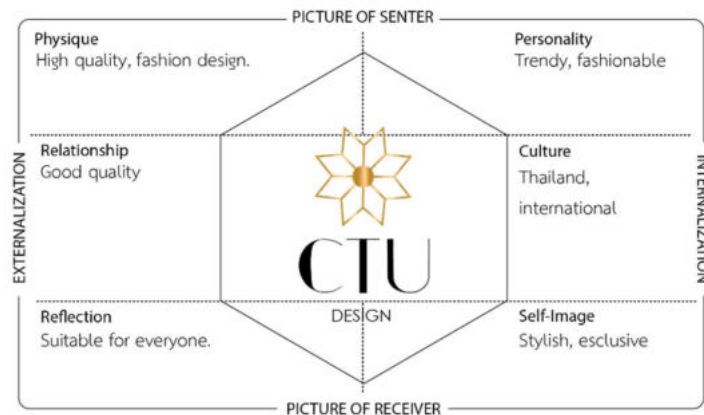
เมื่อได้ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญผู้วิจัยได้ทำการแก้ไขแบบตามข้อเสนอแนะเพิ่มเติมแล้วจึงนำแบบไปผลิต และ ออกแบบเพิ่มสำหรับอุปกรณ์เสริมแต่งเครื่องแต่งกายเพิ่มเติมจึงได้ผลการออกแบบเป็นรูปธรรมดังนี้

ภาพที่ 8 แสดงผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย

ผลการวิเคราะห์ตราสินค้า (แบรนด์) เพื่อประกอบบนผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกาย

ในการวิเคราะห์แนวคิดที่อธิบายอัตลักษณ์ของแบรนด์และภาพลักษณ์ของแบรนด์ CTU DESIGN ซึ่ง CTU DESIGN มาจาก Costume of Taisong United ซีทู หมายถึง การแต่งกายที่มาจากความเป็นหนึ่งเดียวของกลุ่มไทยโซ่ง

ภาพที่ 9 Brand identity prism

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้งานและกลุ่มผู้ผลิตผ้าไทยทรงดำใน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

ขั้นประเมินความพึงพอใจ ผู้ทำวิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบเครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ 2 ชุด ให้กลุ่มสตรีในวัยทำงาน (30-40 ปี) จำนวน 30 คน และกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอไทยทรงดำ จำนวน 3 คน รวมทั้งหมดจำนวน 33 คน ทำการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อเครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ ใน 5 ด้านคือ ด้านการสวมใส่สะดวกสบาย ด้านที่มีความสวยงาม ทันสมัย ด้านที่มีความสุภาพ ถูกกาลเทศะ ด้านการสร้างเกียรติแก่ผู้สวมใส่ โดยได้รับผลประเมินความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อเครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ ได้ กลับคืนมา 33 ชุด ซึ่งมีการนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินความพึงพอใจที่มีเครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ ทั้ง 2 ชุด แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ระดับความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีต่อเครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ

ซึ่งผลการประเมินความคิดเห็นของกลุ่มสตรีในวัยทำงาน (30-40 ปี) และกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอไทยทรงดำ ที่ทำการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อชุดสุภาพสตรีจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำทั้ง 2 ชุด สามารถแสดงเป็นข้อมูลเชิงปริมาณได้ดังนี้

ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านอาชีพ กลุ่มผู้ผลิตผ้าทอไทยทรงดำ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 09.09 ข้าราชการ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 27.27 พนักงานเอกชน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 30.30 ธุรกิจส่วนตัวจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 21.21 และอื่นๆ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 12.12 รวมทั้งสิ้น 33 คน คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านอายุ 30-35 จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 60.60 อายุ 36-40 จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 30.30 อื่นๆ (เฉพาะกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอไทยทรงดำ) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 9.09 รวมทั้งสิ้น 33 คน คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 0 - 10,000 บาท จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 12.12 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 50,000 บาท จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 78.78 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 50,001 - 100,000 บาท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 9.09 และ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 100,001 บาทขึ้นไป จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.03 รวมทั้งสิ้น 33 คน คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

จากข้อมูลทั้งหมดที่แสดงพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 33 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเอกชน มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 30.30 อาชีพข้าราชการ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 27.27 อาชีพธุรกิจส่วนตัวจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 21.21 เป็นกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอไทยทรงดำจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 9.09 และอาชีพอื่น ๆ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 12.12 ตามลำดับ ด้านอายุพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 33 คน ส่วนใหญ่มีอายุช่วง 30-35 ปี คิดเป็นร้อยละ 60.60 ช่วงอายุ 36-40 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 30.30 ตามลำดับ ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 33 คน ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 10,001 - 50,000 บาทต่อเดือน จำนวน 26 คน รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 0 - 10,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 12.12 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 50,001 - 100,000 บาทต่อเดือน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 9.09 รายได้มากกว่า 100,001 บาทขึ้นไป จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.03

ผลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มสตรีในวัยทำงานอายุ (30-40 ปี) และกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอไทยทรงดำ ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงระดับความพึงพอใจที่มีต่อเครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ (n=33)

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความสำคัญ	ลำดับที่
1. การสวมใส่สะดวกสบาย	4.00	1.00	มาก	3
2. มีความสวยงาม ทันสมัย	4.67	0.58	มากที่สุด	1
3. ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	4.00	1.00	มาก	3
4. มีความสุภาพ ถูกกาลเทศะ	3.67	1.53	ปานกลาง	4
5. การสร้างเกียรติแก่ผู้สวมใส่	4.33	1.15	มากที่สุด	2
รวม	4.13	1.05	มาก	-

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินจากผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X}$ = 4.13) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D.= 1.05) หากพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ประเมินความพึงพอใจด้านความสวยงาม ทันสมัย อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นลำดับที่ 1 โดย ($\bar{X}$ = 4.67) และ (S.D.= 0.58) การสร้างเกียรติแก่ผู้สวมใส่ อยู่ในระดับมาก เป็นลำดับที่ 2 โดย ($\bar{X}$ = 4.33) และ (S.D.= 1.15) และข้อพิจารณาอื่นๆ อยู่ในระดับมากเช่นกัน

อภิปรายผล

จากการการศึกษาอัตลักษณ์กลุ่มวัฒนธรรมไทยทรงดำ พบว่า ชุดสุภาพสตรีจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ นั้นมีความสวยงาม ทันสมัย สามารถการสร้างเกียรติแก่ผู้สวมใส่ สวมใส่สะดวกสบาย มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีความสุภาพ ถูกกาลเทศะ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุริวรรณ จันทพลา และคณะ(2554) กล่าวว่า ผ้าทอและเครื่องแต่งกายของชาวไทยทรงดำถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ที่มีเอกลักษณ์ในการใช้ผ้าสีดำในการนุ่งห่มทั้งในชีวิตประจำวันและในการประกอบพิธีกรรม จนเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวไทยทรงดำ โดยชาวไทยทรงดำนิยมใช้ผ้าพื้นสีดำทอขึ้นอย่างง่าย ๆ มีสีสันทนและลวดลาย โดยลวดลายของผ้าทอไทยทรงดำที่ปรากฏบนผืนผ้าสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ความผูกพัน ตลอดจนความเป็นมาของวัฒนธรรม หรือเหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ ทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นที่มีความสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิต จึงทำให้ผู้ทอผ้าเกิดแรงบันดาลใจที่จะนำสิ่งเหล่านั้น มาถ่ายทอดเป็นลวดลายบนผ้าทอไทยทรงดำ ซึ่งจากการศึกษาลวดลายผ้าไทยทรงดำ พบว่าลวดลายต่าง ๆ ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและมีบางลวดลายได้คิดค้นมาใหม่ และมีการปรับ ประยุกต์เพื่อให้เข้ากับสมัยปัจจุบันมากขึ้นแบ่งได้ 3 ประเภทคือ ลายพืช ลายสัตว์ และลายผสมอื่น ๆ ในส่วนของการสื่อความหมายในการใช้สีในการทอผ้าและประดับตกแต่งของชาวไทยทรงดำ ซึ่งแต่ละสีมีความหมายแตกต่างกัน โดยเฉพาะสีครามเข้มหรือสีดำซึ่งเป็นสีหลักของผืนผ้าและการใช้งานของชาวไทยทรงดำ โดยสื่อความหมายว่าเกิดจากการเก็บกตที่ต้องพลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอนมาเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

การศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำ พบว่า ในการออกแบบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำนั้น อันดับแรกผู้ออกแบบต้องคำนึงถึงหลักการ ออกแบบโดยทั่วไปที่สำคัญคือ ประโยชน์ใช้สอย (Function) ซึ่งต้องพิจารณาทั้งในส่วนของประโยชน์ ใช้สอยด้านจิตใจ (Psychological Function) โดยการทำให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายเกิดความพึงพอใจหรือ ถูกใจ เช่น การมีลวดลายสีสันทนที่สะดุดตาน่าสนใจ มีมูลค่ามากกว่าราคาที่ตั้งไว้ และดูดีมีระดับ เป็นสัญลักษณ์แสดงภาพพจน์ของความเป็นฐานะ และประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพ (Practical Function) ซึ่งเป็นประโยชน์ใช้สอยโดยตรงต่อผู้ใช้ สามารถจับต้องใช้งานได้ตามที่กำหนดไว้ อีกส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญที่นักออกแบบจะต้องคำนึงถึงคือการคงเอกลักษณ์และการสื่อความหมายของลวดลายและ สีสันทันต่าง ๆ ตามความเชื่อของชาวไทยทรงดำ เนื่องจากลายผ้าไทยทรงดำมีลายต่าง ๆ ไม่มาก และมีการ ใช้สีสันทันที่จำกัด การออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทยทรงดำจึงต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษ โดยเฉพาะในเรื่องของการคงเอกลักษณ์ของชาวไทยทรงดำและความแตกต่างของวัฒนธรรมความเชื่อ ของแต่ละพื้นที่ ที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นผู้ออกแบบจึงควรมีการศึกษาในเรื่องรายละเอียดของ ลวดลายแต่ละลายว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีความเชื่ออย่างไร สื่อความหมายอย่างไร และใช้ใน โอกาสใด ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาในเรื่องของการนำลวดลายที่ใช้ในโอกาสต่างกัน เช่น งานมงคล และงานอวมงคล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ (จารุพันธ์ เชาวนิต, 2539) ในการศึกษาหลักการออกแบบองค์ประกอบศิลป์ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และออกแบบเครื่องแต่งกายจากอัตลักษณ์ไทยทรงดำ ดังนี้ 1) สัดส่วน 2) ความสมดุล 3) จังหวะ 4) การเน้น 5) ความกลมกลืน รวมถึงการออกแบบรูปแบบชุดเครื่องแต่งกายต้องคำนึงถึง 1) เหมาะกับบุคลิกภาพ อายุ เพศ และวัย 2) ดึงดูดความสนใจ 3) สร้างจุดเด่น 4) มีความสวยงาม และการศึกษารูปแบบการใช้สีและลวดลายให้เหมาะสมตรงกับกรอบแนวคิดของ (นวลจิตต์เรืองศรีใส, 2545) คือ 1) สีที่เหมาะสม 2) วัย และ 3) รูปร่าง ผิวพรรณ ผลประเมินความพึงพอใจของกลุ่มผู้ใช้งานและกลุ่มผู้ผลิตผ้าไทยทรงดำใน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม สอดคล้องกับการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) คือ 1) สวมใส่สบาย 2) ความสวยงาม ทันสมัย 3) ความมีเอกลักษณ์ 4) ความสุภาพ ถูกกาลเทศะ และ 5) การสร้างเกียรติแก่ผู้สวมใส่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนด้านที่มีความสวยงาม ทันสมัย และด้านการสร้างเกียรติแก่ผู้สวมใส่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการสวมใส่สะดวกสบายและความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านมีความสุภาพ ถูกกาลเทศะ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

เอกสารอ้างอิง

- จรัสพิมพ์ วั่งเย็น. (2554). แนวคิดหลังสมัยใหม่ : การย้อนสู่โลกแห่งภูมิปัญญา. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ ปีที่ : 13 ฉบับที่ : 25 หน้า : 20-23.
- จารุนันท์ เชาวนดี. (2539). การออกแบบเบื้องต้น. เชียงใหม่ : ภาควิชามนุษย์สัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จวีร์วรรณ จันทลา. (2554). การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์.
- กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- นวลจิตต์ เรืองศรีใส. (2545). สีและการใช้สีการออกแบบลายผ้า. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม.
- นำพวลย์ กิจรักษ์กุล. (2532). การศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐาน ประชากร เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของลาวโซ่ง ในจังหวัด นครปฐม. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรณี ลีกิจวัฒน์. (2553). วิธีการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
- เจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- เฟื่องฟูรัตน์ หุ่นวิสินสุข. (2545). การสร้างแบบเสื้อผ้าอุตสาหกรรมระบบเยอรมัน-สตรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วาสนา อรุณกิจ. (2529). พิธีกรรมและโครงสร้างของลาวโซ่ง. วิทยานิพนธ์สังคม วิทยามหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมิตร ปิติพัฒน์ และคณะ. (2521). ลาวโซ่ง : รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.